

פאירים לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

ממענות אריות

אמרת ועבודת מגדו"

מעשה שהיה בימי ה'בית ישראל' זי"ע בבחור אחד מבני ישיבתו שהלך להתפלל בכותל המערבי שהיה אז ריק ממתפללים, והנה חש בטפיחה קלה על שכמו. הוא הסתובב והופתע לראות לפניו את הרבי, שפנה אליו ושאלו: אמור נא בחור, מהו השבח הגדול ביותר שאפשר לשבח את הבורא ית"ש? ומיד ענה - השבח הגדול ביותר, שהקב"ה אינו שוחק (ער לאכט נישט), כך כיסים הרבי את דבריו, סתם ולא פירש ונעלם מעיני הבחור.

מחשבותיו של הבחור החלו להתרוצץ, למה כיוונו דברי הרבי ומה פירוש דבריו הסתומים... בחזרו לישיבת 'שפת אמת' ראה כי כבר הואר חדרו של ראש הישיבה דאז 'הפני מנחם' זי"ע, נקש על הדלת, וכשפתח לו רה"י שטח בפניו את תמיהתו וחידתו בפירוש דברי הרבי, וכי ממה וממי יש לבואר לשחק, שהרבי אמר שאעפ"כ אינו שוחק.

ענה לו רה"י: הנה אם בתור תפקידי כרה"י אגש לבחור מבני הישיבה ואעיר לו על הנהגה פלונית שאינה טובה, והלה יענה ויאמר: צדקו דברי רה"י, הנני מבטיח שמהיום והלאה אחדל ממנהגי זה, והנה אך יעבור יום ושוב ינהג הבחור בהנהגה זאת, אם שוב יענה ויאמר - מהיום והלאה אחדל ממנהגי זה, עדיין יהיה ניתן למחול לו. אך בהישנות הדבר פעמים רבות, הרי אשחק מתשובתו, ואענה ואומר לו: אין זו תשובה כלל, כי כבר הפך הדבר לשחק. אבל הקב"ה אינו כן, אף אם נבוא ונאמר לו מאה פעמים ויותר מהיום והלאה אחדל ממנהגי זה - לא ישחק הבורא מאתנו, אלא יקבל אותנו באהבה וחביה כאילו אנו מבטיחים זאת בפעם הראשונה...



צרך עין

אלה ראשי בית אבותם, בני ראובן וכו'

סדר הפסוקים לכאורה תמוה ביותר. ממש באמצע שטף הפסוקים המתארים את מעשי משה ואהרן במצרים, מפסיק לפתע הכתוב את הסיפור באמצעו, ומתחיל למנות כסדרם את תולדותיהם של ראובן, שמעון ולוי בפירוס רב, בזה אחר זה עד משה ואהרן.

מה עניינו כל זה לכאן, ומדוע בכלל הדבר נצרך? ובפרט קשה, שמיד לאחר שהתורה מונה את תולדותיהם של עם ישראל, חוזרת התורה אל הסיפור שהפסיקה בו, חוזרת עליו בקצרה וממשיכה אותו לפי הסדר, ואם כך מתגברת הקושיה, מדוע בדיוק באמצע הסיפור נכנס עניין התולדות, שרק 'מפריע' לרצף התיאור?

הגות שאבעס'

ישנם אנשים רבים שעושים עבודה פנימית של התקרבות ל', בין אם מדובר בעבודה ריגשית ובין אם מדובר על עבודת המידות, אך בזמנים מסוימים מוצאים את עצמם חוזרים לדפוסים הישנים שלהם, לזכר, לציניות ושאר מרעין בישין, והם שואלים את עצמם, האם באמת השתנית? אם כן, איך יתכן שאני חוזר לפעמים לדפוסים ההרסניים שלי?

ישנם שלש תשובות בדבר, המשלימות אחת את חברתה.

התשובה הראשונה הפשוטה והברורה היא, שגם אדם שעבד עבודה פנימית משמעותית ואכן השתנה, אין ספק שהוא יכול בהמשך הזמן, כי אדם הוא לא מלאך שנקרא עומד אלא מהלך, לפעמים בעליה ולפעמים בנסיגה. וכפי שכותב הגר"י הוטנר במכתב הידוע לתלמידו 'דע לך חביבי, בוודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל (אין בזה משום פתיחת פה לשטן...) ובכמה מערכות תיפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשזר הניצחון על ראשך....

הנקודה השנייה היא, שכל אדם בא לעולם הזה עם התמודדויות מסוימות, עם קשיים רגשיים כאלו ואחרים וכו', וכל אדם שעשה פעם עבודה פנימית יודע שישנם מקומות בהם לאחר התבוננות והשקעה לא ארוכה במיוחד הוא הגיע למקום הרבה יותר בריא ויציב והתקדם למקומות שבהם מעולם לא חלם שיוכל להיות. אך ישנם מקומות שגם לאחר כל העבודה וההתבוננות עדיין המצב פחות יציב וחזק, למרות כל ההכרה וההבנה שהוא רכש מול מה הוא מתמודד וכיצד להתמודד עדיין ההתמודדויות לא קלות ולא פשוטות בתחום המסוים הזה, וגם הנפילות בתחום הזה (בכמות ובאיכות...) הרבה יותר משמעותיות מאשר בתחומים אחרים.

והאדם עומד ושואל, איך יכול להיות שלמרות שבתחום הזה עשיתי עבודה קשה פי אלף מאשר בתחומים אחרים, עדיין כאן אני תקוע חלקית, ואילו בתחומים האחרים שהשקעתי פחות ממש עפתי קדימה.

יתכן מאוד שהתשובה לכך היא, שהמקומות שבהם עפתי קדימה הם בהחלט התמודדויות לא קלות ומגיע לך המון כבוד על העבודה וההתקדמות, אבל הם לא ההתמודדויות המרכזיות שלך בעולם, ולכן הצלחת בעבודה רצינית ואמיתית להתקדם בהם המון בתוך זמן לא ארוך.

אך יש את ההתמודדויות המרכזיות שלך, שהיא הניסיון שלך כאן בעולם, ובהתמודדות הזו כל מטר התקדמות היא כמו ק"מ התקדמות במקומות אחרים, כי שם הכי קשה לך לשנות ולהשתנות, שם המנגנונים העוצמתיים שפעלו כל כך הרבה שנים לא מתכוונים להשתנות מהר, ולכן שם השינוי הרבה יותר מימורי והנפילות יותר חזקות ותדירות.

הנקודה השלישית היא, שישנם זמנים שפשוט לא מתאימים לעבודה רגשית.

לדוגמא, אדם שהקושי הגדול שלו הוא כעס והוא עובד מאד להימנע מכעס, והנה ביום מן הימים היה עליו לנסוע לחיפה לראות דירה לביתו שהתחנתה, הוא יצא מהבית בשש וחצי בבוקר כדי לחסוך פקקים, אך האוטובוס בושש מלבוא, ולאחר שעה של המתנה בתחנה הגיע האוטובוס הבא, אך כמובן שבשעה שבע וחצי העומס בכבישים כבר גדול הרבה יותר והאוטובוס הגיע לחיפה רק בסביבות עשר.

כמובן שהמוכר לא המתין לקונה המאחר, והודיע שכעת הוא באמצע פגישה ורק בעוד כשעה יתפנה להראות את הדירה. לאחר שעה אכן הגיע המוכר והראה את הדירה שהייתה נראית פחות טוב מאשר בתמונות, ולאחר דין ודברים עם בעל הדירה הזוג והמחותנים הוחלט שהמחותנים יגיעו גם הם לראות את הדירה בשבוע הבא אם הדירה עדיין תהיה רלוונטית וכרגע לא סוגרים כלום.

בשעה ארבע עולה מידעניו סוף סוף לאוטובוס חזרה למקום מגוריו, וכמובן שוב פקקים..., וכשהוא מגיע הביתה אחרי היום המתיש השעה כבר קרוב לשמונה בערב, הוא ממחר לאכול ארוחת ערב קלה וללכת לביהכ"ס ללמוד קצת ולהתפלל מעריב, ואז בשעה עשר בלילה כשהוא סחוט מעייפות ומרגיש שנסע לחינם וכו', מגיע אחד מילדיו בתלונות על כך שלפני ארבע שנים לקחו רק את מושיי לטיול ולו הבטיחו ולא קיימו, ותמיד לא נותנים לו כלום..... והיהודי היקר שלנו שגם ככה היה על הקצה לא עמד בזה והתעצבן כמו שהוא יודע....

והוא כמובן מאד מאוכזב ומתוסכל מעצמו, איך יתכן שאחרי כ"כ הרבה עבודה הוא נפל ככה. אבל התשובה הפשוטה היא, כעת זה לא הזמן לעבודה רגשית, כעת זה הזמן למקלחת חמה ושינה טובה כדי למלא מצברים. [ולילד פשוט אפשר לומר, עכשיו אבא סחוט מעייפות ולא מסוגל לחשוב ולדון על כך, א"ה דבר על כך בימים הקרובים].

וכך אנו רואים בפרשה, שמשה רבינו אומר לקב"ה 'הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך ישמעני פרעה, ואני ערל שפתיים', כבר הקישו רבים את השאלה המתבקשת, וכי הסיבה שבני ישראל לא שמעו אל משה הייתה משום היותו ערל שפתיים? הרי הסיבה לכך שלא שמעו אליו מפורשת 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה'?

ואפשר לומר, שאכן בני ישראל התקשו לשמוע אל משה משום שהיה ערל שפתיים, אך אילו היו באורך רוח היו מסוגלים להתאמץ ולשמוע, אך מכיוון שהיו בקוצר רוח לא היו מסוגלים להתאמץ לשמוע אל משה רבינו שהיה כבד פה ולשון.

אם נסכם, יתכן שאדם עשה עבודה רצינית והתקדם המון, אבל עדיין טבעי ונורמלי יהיה נפילות ובוודאי כאשר מדובר בהתמודדות הגדולה שלו, שם הכל הרבה יותר רגיש ועדיין, וכל שכן אם מדובר בזמני עייפות רעב לחץ ודומיהם. ולכן יהיה זה ממש עוול מצידו לומר לעצמו שלא עשה מספיק עבודה ולא באמת התקדם ושאר אמרי שפר שהיצר מלעיס אותנו, אלא עליו לשנן ולומר לעצמו שוב ושוב שהוא צדיק ועשה עבודה מדהימה ששווה מליארידים! ונכון הוא נפל ויפול, אבל הרי שבע יפול צדיק וקם!!

פעם לאחר שיעור כללי בישיבת חברון, נענה ר' יענקל ראדישקובר ואמר, שבשיעור כללי זה נתיישבה קושיית העולם על בעל ההגדה.

דהנה מקשין העולם, מהו שאמר אילו קרבתו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו, וכי מה היינו עושים בסיני מבלי לקבל את התורה? אך אחר השיעור שנמסר כעת רואים אנו שהמעמד לכדו - גם מבלי למסור את התורה - גם הוא משהו...

מעשה שהיה

כל ימי חייו השתוקק הגה"צ רבי שלמה זלמן אונסדורפער זצ"ל רב ומגיד מישירים בפרשבורג לעלות לארץ ישראל, אך שאיפתו זו לא זכתה למימוש בשל העלויות הכבדות הכרוכות בה - ההפלגה לארץ ישראל ארכה כששה שבועות, והמסע עלה הון תועפות, למעלה מהשגת הרב. כך נותרה השאיפה לבקר בארץ כמושא געגועים ובמיהה, בלי יכולת כספית להגשימה...

עד יום פורים אחד, שמח ועליז במיוחד. אל הרב הגיע אחד מנכבדי הקהילה, אדם עשיר ורב נכסים, והניח על שולחן הרב 'משלוח מנות' מפתיע ומקורי: כרטיס נסיעה לארץ ישראל. העשיר שילם את העלויות וטיפול בכל הסידורים, לא נותר לרב אלא להתרגש, להיפרד מבני הקהילה, ולעלות לאוניה - שתעגון בנמל יפו ששה שבועות אחרי יום ההפלגה.

הרב התרגש עד אין קץ, והודה בחום לעשיר על המתנה היקרה. הוא ספר את השבועות והימים בצפיה דרוכה, בינתיים בני ביתו ארוזו עבורו את המזוודות, הכינו לו מזון הנשמר לימים ארוכים, וציידו אותו בכל מה שדרוש למסע הארוך והמרגש.

כשבועיים לפני היציאה לדרך, נסע הרב לבית הוריו, להיפרד מהם לשלום לקראת המסע. בתום הביקור שב לפרשבורג, ובשבת הבאה נשא דרשת פרידה לבני העיר, ובמזאצי שבת עלו כל בני הקהילה להיפרד מהרב ולאחל כי המסע יעבור בשלום, ועד השעות הקטנות של לפנות בוקר, נמשך התור הארוך של בני הקהילה שבאו לברך ולהתברך לקראת המסע המרגש, כשכל העת הוא סופר את השעות לקראת היציאה לדרך.

ביום ראשון בבוקר, בשבוע בו היה אמור לצאת לדרך, הגיע שליח הדואר והביא לו גלויה מאמו, בה נכתב כהאי לישראל: 'בני יקירי, סע לשלום ושוב לשלום. בהגיעך לארץ, תשלח אלינו מברק שהגעת בשלום ובבריאות, כי כל עוד הבן במסע, לב של אבא לעולם לא יהיה רגוע... אז תיסע ותחזור לשלום, ואל תשכח לשלוח מברק בהגיעך לארץ!'

הרב אונסדורפער התבונן בגלויה שוב ושוב, וכהרף עין נעמד והכריז: 'אינני נוסע!'. בני המשפחה היו בהלם. שבועות של הכנות, שנים של ציפיה, פרידה דומעת מבני הקהילה - כל אלה ירדו לטמיון?! מה קרה? מה יש בגלויה הזו שגרם לרב לשנות את תוכניותיו באופן כה דרמטי?

'והרי הרב כה ציפה והתרגש לקראת המסע', ניסו אחדים ממקורביו לשכנע, 'והרי ארץ ישראל היא מושא חלומותיו! מה קרה?' גם בני המשפחה הצטרפו לתמיהה: 'כבר הגיע המימון לעלות הנסיעה, כבר ארזנו את החפצים, כבר כל הקהילה יודעת, וכמה גדולה תהיה הבושה כשברגע האחרון הרב משנה את דעתו... למה לבטל עכשיו את כל התוכניות?'

הרב נענה לעומתם ברוגע: 'אמת דיברתם. סוף סוף המסע הנשאף עמד לצאת לדרך, כבר סיימנו לארוז ולהיפרד מכולם, וגם אני נרגש עד אין קץ... אך אם תתבוננו בגלויה, תגלו כי אמי היקרה תהיה מודאגת במשך כל זמן הדרך, ולכן טרחה לשלוח גלויה ולבקש שאשלח מברק בהגיעי ארצה. ובינתיים, במשך ששת השבועות שאהיה בדרך - אבא תהיה מודאגת?! האם זה יתכן?'

כולם הביטו בו המומים, נרעשים מגודל הוויתור, מעוצמת כוחות הנפש והגבורה למען כיבוד אב. והרב הוסיף ואמר: 'אני באמת שואף וחפץ לנסוע לארץ, אך כל זה איננו שווה לי במחיר דאגת אמי, מול העובדה ששנתה תנדוד לאורך כל ששת השבועות בהם אשהה על הספינה עד בואי לארץ. לא אוכל לצאת לדרך, כשאני מותיר אבא מודאגת עד הגיעי בשלום ליעדי!'

גם לנדיב הלב שהעניק לו את הכרטיס, קרא הרב והודה לו בחום, הלה ניסה לשכנע, אך הרב היה איתן בדעתו: 'אני באמת רוצה לנסוע, ומודה לך על שכל כך התמסרת והשקעת לממש את חלומי. אך אינני יכול לעשות זאת כשאני מצער את אמי, ולכן אני נותר כאן!' - קבע הרב, וחזר והודה על המתנה שלא הגיעה לשימוש למרות שבה שאף אליה...

יש לנו בחיים הרבה מה להספיק, הרבה משימות לבצע, והרבה שאיפות חשובות לממש. אך אם הדבר כרוך בצער ההורים, בדאגתם, בפגיעה דקה כלשהי בבכודם - נמשוך את ידינו, נברח מזה. כי כבוד ההורים הוא החשוב ביותר במעלה, לכבדם עד קצה גבול היכולת, תוך התמסרות מוחלטת וויתור בגבורה על השאיפות והרצונות האישיים שלנו!

כשאנו בעיצומה של שמחה, יושבים עם חברים, טרודים באיזו משימה - ולפתע אבא מתקשרת, אבא מבקש טובה, התוכניות מתחילות להשתבש..., נזכור ונדע כי הורינו ראשונים במעלה, נדחק את התוכניות הצידה, נסיט את לוח הזמנים, נשנה את סדר העדיפויות. קודם כל נכבד את הורינו, כי זו מצוה נאצלת, זה רצון ה', וזה יפתח לנו שערי שמים ועינינו לראות ימים ושנים טובות!

תפילה

ברוך שאמר

'ברוך מרחם על הבריות'. אם הקב"ה מרחם על הבריות, כיצד יש צדיק ורע לו? אלא: 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו' - לעיתים יש צדיק ורע לו, זה כדי שיהא שכרו נשמר לו לעתיד בשלימות.

וזוהו מה שאומרים בהמשך: 'ברוך חי לעד וקיים לנצח', שאין העניין נגמר כאן בעולם הזה המוחשי לעינינו.

ואם תאמר, מ"מ למה רע לו כעת? התשובה: 'ברוך פודה ומציל' - הקב"ה מצילו בקצת יסורים כאן מצער נצחי.

שונה הלכות

בבתי רבים נוהגים להרבות במיני מאכלים לכבוד יום השבת, כאשר מדי פעם מחליפים ומגוונים את המאכלים להתענג בתענוגים, לאחרונה התעוררה אצל משפחה אחת שאלה הלכות.

אחת מבנות המשפחה הכינה 'סופלה', שהוא כמין עוגת שוקולד בתבנית אישית ומוגשת לאכילה בעודה חמה, ולסופלה זה יש כמה מתכונים; אפשר לעשותה 'רטובה', כלומר, שלא אופים את העוגה לגמרי, כדי להשאיר את טעם השוקולד הנוזלי, אבל משהו העיר שבצורה זו יש בעיה להניח את ה'סופלה' לפני סעודת שבת בבוקר על גבי הסיר, משום שהנוזל הוא לח ויש בו בישול אחר בישול. לפיכך החליטו להכין את המתכון ה'ביש' של הסופלה, שהוא דומה יותר לעוגה ממש.

יום אחד הגיעו קרובי משפחה לבקר, ובאמתחתם המצאה חדשה; מסתבר שב'סופלה' היבש שלהם, טומנים קוביית שוקולד שנמסה בתוכו בעת החימום, אולם גם בגרסה זו התעוררו בני הבית לשאלה, האם אין חימום השוקולד נחשב בישול? השוקולד, האם הוא מוגדר כיבש או כלח?

ויקרא פרעה אל משה ולאחריו ויאמר לכו זבחו לאלוקיכם בארץ, ויאמר משה, לא נכון לעשות כן, כי תועבת מצרים זבחה לה' אלוקינו, הן זבחה את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו

פרעה אומר למשה, זבחו את קרבנותיכם כאן במצרים, לשם מה לכם לצאת? ומשה משיב לו, שאין לעשות זאת במצרים, כי הבהמות נחשבות בעיני המצרים לדבר קדוש, ולכן אין לזבוח אותן לעיניהם.

אלא שלשון הפסוק צריכה ביאור - מה הפירוש בדברי משה "לא נכון לעשות כן"? הרי החשש הוא שהמצרים יסקלו אותם, ומה קשור לכאן האם נכון או לא נכון לעשות זאת?

ועוד, מה בכלל החשש מפני המצרים, וכי קצרה יד הקב"ה להושיעם, בדיוק כשם שהוא עומד להושיע אותם כעת משעבוד מצרים?

מבאר החתם סופר: הנימוק של משה איננו החשש מהסקילה בעצמו, שהרי ממנו הקב"ה יכול להצילם, אלא נימוק מוסרי - מכיוון ששחיטת כבשים במצרים היא דבר שגורם למצרים כאב וכעס עד כדי שירצו לסקלנו, לכן לא נכון מוסרית לעשות זאת בפניהם על אף שמבחינה מעשית לא יוכלו לסקלנו. ומשום כך, אנו דורשים לעשות זאת מחוץ למצרים, ולא במצרים עצמה.

ויש חידוש גדול בדבריו, שהרי מדובר בעבודה זרה ממש, ובכל זאת נאמר שאין זה נכון מוסרית להכאיב כך לעובדים לה. על אחת כמה וכמה כאשר לא מדובר בעבודה זרה, שאין לזלזל בפני אדם בדמות הנערצת בעיניו ולהכאיב לו בכך.



הרב זאב כץ

הרצאות מרתקות ומלאות חוכן במגוון נושאים

לעילוי נשמת

ר' ברוך שמעלקא בירנרד בן יהודה לייב ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.